

جلسه ۱۵

مذاکرات روز شنبه ۲۷

ذیقعدة الحرام ۱۳۲۷

مجلس دوساعت و ربع کم قبل از فروب منعقد شد معاضدالمملك خلاصه مذاکرات جلسه قبل را قرائت کردند .

رئیس - ملاحظه در این خلاصه هست (اظهاری نشد) (رئیس صورت خلاصه را امضاء کردند) .

رئیس - مطلبی که امروز مطرح میشود بقیه مذاکره ضرب نقره و لویج وزارت مالیه در باب حقوق متوفیات و لایحه وزارت پست و تلگراف در باب تخفیف کرایه پست و تلگراف ارباب جراند و قرائت نظامنامه داخلی مجلس .

(ذکاء المملك تلگرافات تبریک قرائت کرد) (از خود علی قلی امیرنلو صمصام المملك) (از اصفهان سلطان محمد خان بختیاری) (راپورت کمیسیون ضرب نقره) .

رئیس - باز فرمایشات در این باب از طرف آقایان هست یا اینکه همینطور تصویب کمیسیون را تصدیق میکنند (جوابی داده نشد) .

رئیس - خوبست مجدداً راپورت خوانده شود (تا بیا قرائت شد) .

صدیق حضرت - بنده عرض دارم چون هرچه در مجلس گذشته عرض شد تقریباً حرف بود یک دلیلی که واقعا دلیل واقعی باشد و کتبی باشد نه ما خودمان ارائه کردیم و نه طرف در جلسه که پریروز کردیم فرستادیم از گمرک صورت واردات و صادرات که چاپ میشود و سند دولتی است خواستیم و از سته لوی نیل تا سته پیچی نیل را معین کردیم که لوی نیل و نیلان نیل و یونت نیل و قوی نیل و پیچی نیل باشد معلوم شد که در این مدت پانزده کرور نقره چه پول و چه شمش وارد ایران شده و از داخل ۱۶ کرور خارج شده چه پول و چه نقره پس معلوم میشود در عرض این پنج سال از پولهای سفید که داشتیم یک کرور هم علاوه بخارج داده ایم و یک راهی را که ما هیچ ملتفت نبودیم و از روی آن صورت معلوم شده بهیچی بوده است که مبلغ کزافی به بهیچی حمل میشده پس از این دلیل حمل دیگر ایرادی نداشته باشیم که این نقره در محل نمی ماند این نقره می آید اینجا سکه می خورد و صدی بیستش می ماند و از اینجا خارج میشود و می رود و یک کرور هم علاوه می رود .

وکیل التجار - یکی از عیوبات بزرگ سکه نقره در سابق این بود که هیچ مأخذی برای اوقرار نمیدادند و هیچ وقت ملاحظه قیمت نقره را نمیکردند این بود که در مواقعی که نقره زیاد می آمد و سکه میشد صحیح میگویند که ضرر به میزان قیمت نقره میزد علت این بود که در موقعی که نقره در فرنگستان ارزان بود میخریدند و وقتی که اینجا می آوردند بدون اینکه ضراب خانه یا وزارت مالیه سابق ملاحظه قیمت آن را بنمایند در صورتیکه مثقالی نهصد دینار برای آنها وارد میشد سه شاهی تفاوت فقط برای آنها اسباب این میشد که در موقع برای رسانیدن پول و خریدن نقره اگر تنزیلی میدادند باز مبلغی فایده برای آنها بود و امروز این ملاحظه با مذاکراتی که با حضور وزیر مالیه شده است اول

این ملاحظات تمام شده و اول اینها را تمام مسموق شدند و ملاحظه قیمت امروز نقره و بامخارجی که از لندن باینجا وارد میشود و یک جزئی منفعتی که بصاحبش میرسد باقی را از قیمت کسر میکنند یعنی دیگر کنترات نمی شود با کسی که ضراب خانه مثل یک دکان زرگری مزد بگیرد بلکه نقره را بقیمت میخرد و قران را عوض پول بصاحبان آورد میکنند باین تفصیل گمان میکنم باین ملاحظه که وزارت مالیه و ضرابخانه میکنند و تمهید شده اند بکنند هیچ وقت نمیتوانند ضرری وارد بیاورند همین طور که گفتم این نقره هم در ایران نمی ماند می رود در ترکستان چون طرف ترکستان در باد کوبه خودم سالها بوده ام و همین سال گذشته هم که قران متصل بخارج میرفت یعنی بترکستان میرفت چون آنجا پولشان قران است و طرف افغانستان غیر از قران پول دیگر قبول نمیکند خواستند رواج بدهند حتی قران مثل پنج قرانی هم سکه زدند و فرستادند ممکن نشد فقط پول نقره حال این را دارد که یک مال التجاره است که بمملکت وارد میشود و خارج میشود برای ضرابخانه و دولت و یک حقی هم برای آنکسانیکه حمل و نقل میکنند باقی میماند عمده بهمین جهت بود که ملاحظه شد که عیناً بر میگردد اگر این در مملکت ما می ماند و پشت سر هم سکه میشد آن را که تصور میکنند صحیح بود ولی نمی ماند .

میرزا مرتضی قلیخان - همینطور که آقای صدیق حضرت اظهار کردند رسیدگی شد و نقره همین قسمتی که گفته صادر و وارد شده است و مسام است آن چیزهایی که زیاد تر وارد شده فقط آن نقره هایی که مردم اسباب تجمل داشته اند بواسطه احتیاج مسکوک کرده اند و خارج کرده اند این از این راه بوده است ولی از این حساب چیزیکه معلوم شد و خیلی اهمیت داشت این است که در این پنج ساله متجاوز از صد کرور واردات ما زیاد تر از صادرات بوده و این واردات هرچه علاوه باشد قهراً ما بایست معادل آن طلا بدهیم و نقره که وارد شده اگر چه صدی ۱۵ برای ما منفعت کرده ولی از آن طرف ضرری که ما میزند طالرا بقدری ترقی میدهد که از عایدی ما در واقع زیاد تر خواهد شد مع ذلك با اینهمه گفتگو ها چون ثابت کردند که محل احتیاج است و باید لابد اقدام شود و مسکوکات زیاد بشود در صورتیکه بعنوان کنترات نباشد که زیاد سکه بزنند و در واقع ضرابخانه مثل یک دکان باشد که بهمان قیمت از همان وجه مسکوک بگیرد گمان میکنم در این صورت عیبی نداشته باشد.

منتصر السلطان - در این خصوص بطوریکه فرمودند چون از قرار صدی بیست و چهار شانزده کرور که وارد شده است میشود هیچجه کرور دو کرور هم زیاد میشود هیچوقت از نقره موجودی ما خارج نشده است .

اسدالله میرزا - عرض میکنم یکی از دلایل اشخاصیکه برضد وارد کردن نقره هستند اغلب این است که قیمت طلاها یا قیمت منات یا برات بالامی رود بنده از برای تحقیق این مطلب پریروز که در اینجا مذاکره شد یک غوررسی کردم فرانک و منات در این چهار پنجسال اخیری که الان آقای صدیق حضرت فرمودند در چهار سال قبل قیمت فرانک دو هزار و سه عباسی بود در صورتی که آنوقت گویا هیچ نقره وارد این مملکت نمیکردند بتدریج تنزل کرد شد دوریال و بعد کمتر شد تا بدو قران رسیده حال اخیر که

مذاکره آوردن نقره بود ده دوازده کرور نقره آورده بودند و سکه کرده بودند رسیده بود (بصدو نودو هفت) و از دوهزار هم چیزی کمتر شده بود و مدت های مدید بود که قیمت فرانک بآن درجه تنزل نکرده بود بنده گمان میکنم با بودن این هرچه نقره زیادتر آوردند سکه کردند قیمت فرانک تنزل کرد این را نمیشود دائمی فرض کرد که آوردن نقره باعث ترقی طلا میشود با این ترتیب این مسئله ثابت می شود و علاوه یک دلیلی قوی که بنده دارم امروز برای تصویب این کار این است که واقعا پول لازم است و اجازه اینکار حل بعضی مشکلات مازامی کند در صورتیکه هیچ ضرری بمانی رسد .

فاتح المملك - بنده عرض میکنم اگر نظر مبارکشان باشد از تبریز بعضی از تجار تلگراف برده بودند در خصوص همین مسئله نقره که اگر بنامش بتجار بدهند بامام بدهند حالا اگر یک اعلانی بشود بتجار شاید آنها هم صرفه دولت را بنظر بیاورند و هم اختصاص بیکی دونفر نداشته باشد و هم این فایده را تمام تجار ببرند .

رئیس - حالا ترتیبات آوردن نقره اساساً اینجا از قرار راپورت کمیسیون بآن مذاکراتی که مفصلاً بعمل آمد در آن روز باید رای گرفته شود.

تقی زاده - ما آنروز در سر این مطلب مباحثه کردیم یکی این بود که نقره باید وارد شود و محدود باشد بموجب قانون لایحه که از طرف وزارت مالیه اینجا خوانده میشود معلوم میشود که باید در اینجا رای گرفته شود و بامضای نایب السلطنه برسد و مدت و مقدارش معلوم باشد همان لایحه مفصل وزارت مالیه که اینجا خوانده میشود و آنجا ادعا میکنند که ضرب سکه در تحت حکم وزارت مالیه است در این باب مباحثات زیاد بعمل آمد گویا نتیجه مذاکرات این شد که در اینجا باید رای گرفته شود و موافقت با قانون داشته باشد در اینجا رای گرفته نشد پس حالا بعد از آنی که معین شد از این مباحثه گذشتیم نوبت مباحثه در این است که نقره بیاوریم یا نیاوریم این باب هم در اصل آوردن نقره و مضراتش صحبت کنیم هم در مقدارش هم در مدتش بالاخره موقوف باین میشود که مجلس تصویب میکنند آوردن نقره را یا نمیکند در باب سکه کردنش باید لایحه از وزارت مالیه مشتمل بر مقدار و مدت آن برسد چون قانون است وقتی که تصدیق کردیم آنوقت سه دفعه قرائت شود اگر چنانچه مجلس تصویب میکنند که باید بموجب قانون باشد و ترتیب قانونی در آنجا آنک نشود .

رئیس - مقداری را که آن کمیسیون معین کرده عاجالتاً چهار کرور صلاح دانسته است مدت هم متوقف است .

بر همان مقدار اگر وزارت مالیه ده کرور هم تصویب میکرد چون کمیسیون مجلس چهار کرور تصویب کرده است و اساس مذاکرات هم مبتنی است بر او در حقیقت میزان و وقت معین شده است و در این که این را بشکل لایحه قانونی بنویسند عیب ندارد و الا اینکه نظر بیاره ضروریاتی که مذاکراتش چندان ضروری نیست وزارت مالیه خیلی منتظر بود که این کار زود بگذرد .

وکیل التجار - بنده مجبور شدم یعنی فراموش شد که یک توضیح دیگر بدهم که علت اینکه کمیسیون این کار را تصویب کرد ارزانی نقره بود که میتواند

وصات بدهد با قیمت نازلی که ما میخواهیم و بیکمقداری که میتوانیم بیشتر از آن نفع ببریم که آن منفعت عاید دولت میشود و آن کسیکه بماند بماند بلکه آن تفاوت و یک مظنه است که بموجب صورت معین که دادیم در چند سال فقط تقریباً بآن آخرین قیمتی است که گفته شد و اگر این را گفتم بآن جهت این مقدار را امروز قرار بدهند و بخرند که قیمت همین باشد و مدت چهار ماه تحویل بگیرند اگر بعد قیمت ترقی کرد آنوقت آن نرخ که امروز ملاحظه کردید این نقره را بخریم و آن تفاوتی را که امروز میبریم از این نقره بعد یقین است ترقی میکند و آن منفعت را میبریم علت آن است که آن مقدار در چهار ماه و چهار کرور معین شده است این بود که یکقدری کار داشته تا ضرابخانه آن نفعی را که منظور است از او ببرد باین جهت بود که این مقدار معین شد.

فوری - بنده عرض میکنم که غالب آقایان هم مسبق هستند الا این که بجهت ضرورت نمیتوانیم از یک ماده قانون اساسی صرف نظر کنیم که میگوید ضرب نقره باید موافق قانون باشد پس در اینصورت خوب است مجلس هم این را تصویب کند و همین جا ختم شود.

رئیس - مقصود این است که اگر این را مجلس اساساً قبول میکند باید اساساً رای بدهد باینکه ضرب نقره را مجلس قبول میکند آنوقت مقدار کم و کیف این مطلب را وزارت مالیه بمرض مجلس میرساند.

(مؤمن الملک نطقی فرمودند چون آهسته بود مسموع تمدن نویسان نشد)

وکیل الرعایا - نظامنامه که امروز بدست ما رسیده یعنی برای خودمان یک نظامنامه میدانیم و نظامنامه همان چیزی است که بوده بنابر همان نظامنامه این کاری است که وزیر با مسئولیت خودش میتواند این کار را بکند و بر حسب اطلاعات تجارتهی امروز بازار ما محتاج بمسکوک است و عقیده ام این است که مجلس رای بدهد که این چهار کرور سکه شود.

نقی زاده - بموجب نظامنامه داخلی ملاحظاتی لازم است و چون که میگویند ملاطفتی ندارد این است که از بعضی مطالب صرف نظر میکنم گمان میکنم که آقایان قبول کنند آن چیزی را که آقای مؤمن الملک فرمودند اگر نظامنامه داخلی مجلس شده ولی مکرر گفته شده است باز هم مکرر میشود که بموجب همان نظامنامه ناقص باید لوایح قانونی بمجلس بیاید و قرائت ثلاثه شود و وزیر توضیحات خودش را در آن لایحه داده باشد حالا اگر یک مطلب فوری هم دارد که تصویب میکنند البته باید بعد از یک قرائت یا دو قرائت قرار بگذارند و باز هم عرض میکنم که تصویب کمیسیون برای مجلس هیچ اهمیتی را دارا نیست زیرا که وزیر خودش اگر حاضر نباشد آن طوریکه کمیسیون صلاح دانسته و تصویب کرده است کافی نیست.

مهمین الرعایا - چنانچه نوشته شده بود در آنجا مفصلاً صحبت کردیم و حالا هم تصدیق میکنم و انصاف میدهم (بقیه مسموع نشد)

کاشف - ورود نقره چیزی است که بجهت مملکت مضرت است لیکن ما امروز مجبوریم باینکه مجلس تصویب کند ورود نقره را و این دلیل کافی

نمی شود که امروز قیمت نقره ارزان است یا قیمت نقره چقدر خواهد شد بنده عقیده بورود نقره ندارم که چقدر وارد شود بر فرض بگویند مبلغی معتد به بیبیشی رفته یا نرفته یکوقت نقره ترقی داشت و قران باندازه صرف میکرد که آب می کردند و نقره اش را میبردند ولی این دائمی نیست که ما فرض کنیم که نقره وارد صرف میکرد که میبردند و آب میکردند و اگر چنانچه بعضی اشخاص نمی دانستند امروز بموجب راپورت گمرک فهمیدند که واردات ما زیادتیر از صادرات است و در هر صورت کسر دارد چون هر قدر بتوانیم نقره کمتر وارد کنیم بهتر است و بقدر امکان باید جلوگیری بشود که زیاد نقره وارد نشود امروز بر فرض تصویب کردند که نقره وارد شود در ضمن سه سال ملاحظه میکنیم ده کرور وارد شده آنرا یکقدری باید از حالا ملاحظه کرد.

وکیل التجار - بلی این نکته راجع بورود نقره یا خروج آن راجع باسناد صادرات و واردات ما نیست چنانچه در سابق گفته شد و صورت (استاتستیک) گمرک و سند رسمی دولت خوانده شده ببلاره یک مقداری که بتوسط مسافرین زوار و تجار بخارج میرود آن مطلب هیچ داخل استاتستیک گمرک نمی آید می خواهم عرض کنم از کسانی که در بعضی مختصر تجارتهی دارند و آن کسانی که طرف بغداد و ترکستان که خود بنده سالهاست در آنجا بوده ام یعنی (۲۳) سال است که رشته تجارت آنطرف را مسبق بوده ام اطلاع دارند هیچوقت نیست که در ماه یک مقداری کزاف از طرف بندر ایران یعنی بحر خزر و از طرف خراسان به ترکستان نرود از این طرف میرود بیاد کوبه و از آنجا عبور میکنند و مستقیماً میرود این دائمی است و این تفاوت فقط در یکوقت ارزانتر است بالنسبه زیادتیر میرود و اگر یکوقت گران شد بالنسبه کمتر میرود والا هیچوقت قطع نمی شود و حتی دولت روس چند دفعه قذفن کرد که قران را بخاک روسیه وارد نکنند و رشته تجارت ترکستان و آنجاها گسیخته شد یعنی بافغانستان تجارتشان خیلی سخته وارد آورد و نتوانستند داد و ستد بکنند باین جهت نتوانستند قذفن بکنند و مجبور شدند که ثانیاً قران وارد کنند و این راجع بصادرات و واردات نیست برای اینکه آن مبلغ که وارد میشود همان مقدار خارج میشود و این میتواند یک اثری در اضافه واردات ما بکند چون آن چیزی که عیناً وارد میشود نمیتواند اثری در منافع بکند بجهت اینکه آن چیزی که عیناً وارد شده و عیناً خارج شده است از صادرات ما کسر میشد و از واردات هم کسر میشد.

کاشف - اینکه بعضی از مذاکرات شد که امروز قیمت نقره از سایر اوقات زیادتر تنزل دارد این را بنده قبول ندارم چونکه قیمت نقره راصاحبان معادن بواسطه حسابی که کرده اند که نقره بیرون می آید آنها جلوگیری کردند و خودشان جلو را در فرنگستان نگاه داشته و اگر بگوئیم جلورا کول کنند تمام آن شروطی که در مملکت داریم نصفه خواهد شد و وقتیکه نقره تنزل کرد دیگر صادر نمیشود این را باید منظور کرد که بقدر امکان کم آورد یعنی بقدر رفع احتیاج چرا که این پول نیست جنس است.

وکیل الرعایا - مذاکرات مخلوط بیکدیگر شده بنده هم لازم دانستم که یکقدری از جوابها داخل

کنم آنچه راجع بصادرات ما است خیلی باید سعی کنند ایران بواسطه امر فلاحی بر صادرات خود بیفزایند و این چیز است که باید بمجلس بخواهد آنچه راجع بنقره است بموجب اطلاعات بنده قسمت عمده فقط یکمجبوری از خاک ایران میکند آنهم محتاج بتوضیحاتی است که در خارج از مجلس باید داد ما نمیتوانیم بگوئیم که این مقدار نقره که در ضرابخانه سکه شده از خاک ایران خارج نشده است اگر هم چه چیزی را بگوئیم باید بگوئیم که صد کرور پول موجود در ایران هست چون می بینیم که نیست میگوئیم خارج شده اما آنچه که راجع است باینکه ما پول خودمان را طلا بکنیم آرزو مندیم این یکی از آن اول اوازمی است که ما باید در صورت توانستن بکنیم و آن موقع توانستن را آرزو مندیم که به بینیم و آن چیزیکه ما محتاج ما است فقط راجع باینست که این چهار کرور نقره در ظرف چهار ماه در ضرابخانه سکه شود یا نشود در این خصوص مجلس باید جواب خود را بدهد که چهار کرور نقره در ظرف چهار ماه در ضرابخانه سکه شود یا نشود و البته جمیع مواد قانونیش را وزیر مسئول شما مجبور است که از مجلس بگذراند وزیر خودش بمسئولیت خودش در مقابل ایرادات مجلس جواب میدهد.

آقا شیخ محمد - بنده اعتقاد این است که باقتضای حالیه مملکت دولت مجبور است اجازه بدهد خوب است از این بگذریم و در مقدارش که چهار کرور باشد یا کمتر یا زیاد تر مذاکره کنیم.

هشترودی - وقتی ضرورت کشید ما را بجائی که مضطر شدیم اضطرار قانون بردار نیست چون برای ما نقره ضرور است ولی ضرور تر قانون است آن خیلی ضرورتش مهمتر از یاره چیزهاست باید همانطور وزیر مسئول ما لایحه قانونی در این باب بدهد تا مطرح مذاکره شود.

میرزا مرتضی قلیخان - مطلب اول که مذاکره شد گویا اتفاق آراء شد بر اینکه این مقدار نقره باید وارد شود نظر باضطرار مملکت و اقتضای حالیه خوب است نقره بیاید و بنده هم عرض میکنم که این مطلب باید قانوناً مرتب شود ولی ترتیب قانونیش عقیده بنده این است که خیلی مطلب سهلی است بجهت اینکه لایحه که از وزارت مالیه باید داده شود داده شده و باندازه که باید مذاکره شود در روز چهارشنبه بمعمل آمد قرار شد در کمیسیون پنجشنبه باز تجدید مذاکره شود و امروز روزسیم است پس اگر مجلس در این باب رای بدهد و با مضای نایب السلطنه برسد عقیده بنده این است که ترتیب قانونیش هم تمام شود.

ابوالقاسم میرزا - بجهت بعضی ملاحظات مجبور شدم اطلاعات خودم را عرض کنم اینکه فرمودند سالی مبلغی از ایران خارج می شود قبول دارم ولی باید در ضمن تصور کرد که این ۱۶ کرور بی ضرر هم از مملکت ما نمیرود چنانچه در یک سرحد ایران که بنده خودم مستخدم بودم و سالها آنجا خدمت کردم بخوبی میدانم آنچه پولی که از خاک کرمانشاهان بیفداد میرود یعنی نقره یعنی دو هزاری می برند زوار ششصد دینار ضرر میکنند و یقین دارم از این ۱۶ کروری که میرود در نقاط دیگر آن بهمین طور ضرر دارد کسانی که با بصیرت باشند خواهند گفت اشخاصی که از این راه سفر میکنند ضرر میکنند پس ما باید این ضرر را هم برای افراد نوع خودمان تصور بکنیم.

فهم الملک - بنده می توانم عرض کنم در این باب که بیک ترتیب صحیحی لازم است و ورود نقره

آقایان اظهار داشتند از کمیسیون اظهار شده که برود آنجا اظهارات خودشان را بگویند و اعتراضات خودشان را بکنند خوب است بیشتر وقت خودمان را ضایع نکنیم و در این مسئله که گفتند قانونی باشد تصدیق میکنم رای آقای میرزا مرتضی قلیخان را.

غفاری - بنده عرض میکنم اینجا یک اشتباهی شده است اینکه در قانون اساسی است که ضرب سکه باید بتصویب مجلس باشد این در کم و کیفش است که اگر دولت بخواهد اساس سکه را بر طلا بگذارد یا فلزی بهمان ترتیب که آقایان فرمودند لازم است یک لایحه بمجلس بدهند و همان ترتیب از مجلس بگذرد و دستور قانونی پیدا کند و اینجا آن مسئله نیست فقط پول ما امروزه نقره است و چون نقره است باید آزاد باشد و اینطور که گفته شد یعنی پس از آنکه تجار صلاح دانستند یک مقدار فازی را بضرابخانه بدهند یعنی نقره را سکه کند و با بهار کند اشخاصی که لازم میدانستند ورود نقره را بوزیر مالیه اظهار کردند وزیر مالیه هم محض خارج از اطلاع مجلس نباشد به مجلس اظهار کرده و مجلس رجوع بکمیسیون نموده و کمیسیون هم تصویب کرده که امروز این مقدار نقره برای ما لازم است که سکه بشود دیگر بنده عقیده ندارم که این مسئله مسئله قانونی باشد و باید بطور قانونی از مجلس بگذرد اما آنچه در باب ضرر اینکار گفته شد چون پول ما نقره است و ما مجبوریم که در مقابل امتعه خارجی بدهیم از این بابت ما ضرر میخورد و ضررش هم راجع است باینکه پول ما نقره است و پول همسایه های ما طلا است و ما باید در عوض جنس آنها طلا بدهیم

معاضدالمملک - بنده گمان میکنم در خصوص فوائد ضرب نقره باز اندازه که کافی باشد مذاکره شد و همین تحقیقاتی که کمیسیون ضرب نقره در این چند روزه بعمل آورده کافی است و سایرین اگر بر خلاف صحبت میکنند و دلیلشان بطوریکه آقای صدیق حضرت دلیل واضحی بیان فرمودند روشن نبود و اما این که گفته شد که بهتر این است وزیر مالیه لایحه قانونی بمجلس پیشنهاد کند پیشنهاد کردن بمجلس دو قسم است یکی تشکیل لایحه است که (پروکر) باشد دومی تشکیل (پرویزیسیون) که اظهار باشد ممکن است یک وزیر یک مطلبی را اظهار بکند و فوریت آن را لازم بداند و مجلس بر حسب تقاضای وزیر یا رد کند یا قبول کند بهمین اندازه هم وزارت مالیه در خصوص ضرب نقره چیزی نوشته اند و بمجلس فرستاده اند و گمان میکنم در همان نوشته خودشان هم قید کرده باشند که مبلغ چهار کرور کافی باشد علاوه کمیسیون ضرب نقره هم چهار کرور معین کرده بهتر این است که مجلس رای بدهد در خصوص همین چهار کرور که وزارت مالیه اجازه داده شود یا خیر (گفتند صحیح است)

فویبری - در قانون ضرب نقره بیادشاه است و با آوردن نقره وحد مقدار آن آن روز اینجا فرمودند و جوابی گفته شد که چنین نیست این تجارتی است مطلق و احتمال دارد که بکم و کیف راجع باشد این یک عبارتی است مجمل مجلس باید تفسیر کند حالا هر گاه اینطور تفسیر میکنند بکنند که این عمل ختم شود یا هر طور که تصویب میکنند ختم شود

که پیش از این مذاکره در این باب تصبیح وقت است.

تقی زاده - مطالت دو سه شق پیدا میکند یکی در شق اول بحث میکند دومی در دوم سومی در سوم این است که این عمل ختم نمیشود اولش این است که راجع بمجلس است یا نه الان بعد از آنی که امروز این مطلب در این مجلس تمام شده است باز امروز شق دیگر پیدا میکند جناب غفاری که دوباره بنده را متنازل میکند ممکن نیست در اینجا دورای باشد یکی اینکه نقره برای اینکه نقره است و در جمیع ممالک محدود است از روی قانون و اگر محدود نباشد و مجلس بخواهد اختیار تام را بوزراء واگذار کند و تصد و وزراء را الی ماشاءالله بگذارد که اگر بخواهند سالی صد کرور هم سکه کنند این مضر خواهد شد چنانکه دلیل بدم ضرر نقره اقامه کرد مشروط بشرايطی میکند که مدامی که خارج میشود یا مدامی که محدود است ممکن نیست که یک جنسی در عالم ترقی فوق العاده یا تنزل فوق العاده می کند این جور جنس را مآخذ پول قرار داد وزراء را هم بدون حد و حصر در مملکت آزاد کرد دلیل دیگر این است هر مملکتی سکه رایجش آزاد است این جا هم چون نقره سکه رایج است باید آزاد باشد ولی بنده گمان میکنم چون نقره خواه رایج باشد خواه نباشد نمیتوان آن را مآخذ پول قرار داد چون نقره در همه جا محدود است و آزاد نیست و آنچه بموافقت قانون گفته شد حد نقره که بمجلس رای بدهد و سر جای خود نمی نشینیم تا یک رای گرفته شود که این باید محدود باشد یا نه باید مطابق قانون سکه بشود یا خیر از این باب خلاص می شویم و اگر کسی خواست دوباره در این باب صحبت کند او را میگویند این مطلب گذشته است ولی مادامی که نگذشته است پس فردا باز یک نطقی در مجلس میشود در آخر نطق یک مطلبی راجع باصل مذاکرات میشود دوم این است که بهترین راه همان است که آقای معاضدالمملک فرمودند چون در اساس ما متفقیم این را رای بگیریم چنانچه رای بنده هم از اول همین بود و تمامش در این بحث کردم که باید راجع بمجلس باشد و موافق قانون باشد آنوقت کم و کیفش را باید لایحه قانونی بدهند اگر بخواهیم این را لایحه چاپ کنیم این لایحه نیست هیچ لایحه داده نشده یک مقاله یک روزنامه اینجا فرستاده اند و دلایلی اقامه کرده اند که هیچ ربطی ندارند اظهار اگر از طرف دولت باشد و غیر لایحه قانونی باشد آن مطلب غیر قانونی است و قانون باید همیشه بشکل لایحه بمجلس بیاید که در مجلس مطرح مذاکره شده تصویب شود و با امضای شاه برسد شکل لایحه قانونی این نیست که فرستاده شده باید لایحه بمجلس بیاید با کم و کیف او اینکه بعضی از آقایان میگویند قرار شده است یعنی اجازه مطلق داده ایم بدولت این هیچ نه لایحه است نه قانونی است این همان است که ضرابخانه چهار کرور در چهار ماه ضرب بکند و از چهار ماه دیگر هم چهار کرور پس در سال ۱۲ کرور لازم است این ترتیب کار نیست باید معلوم باشد که در چه مدت چهار کرور ضرب خواهد کرد این است که بنده خیال میکنم اولاً باید رای گرفته شود که اولاً باید مطابق قانون باشد و بصحه نایب السلطنه برسد اینکه کمیسیون از ده کرور به چهار کرور آورده بنده نفهمیده ام وقتی

که مدت را کم کنید چهار کرور زیاد میکنید ده کرور میشود ثانیاً این است که در اساس رای بگیریم که نقره آوردن عیب ندارد ثالثاً اینکه مینویسد که تجار و عده دادند نقره وارد کنند باین فائسل نیستیم و مخالفت این عقیده هستم که اگر وزیر مالیه چنین کاری بکند چون پیش از وقت است نمیتوانیم باو بنویسیم که هم چه کاری بکند.

صدیق حضرت - آقای تقی زاده فرمودند که همانطوری که آقای رئیس پیشنهاد کردند وزیر مالیه را دعوت کنیم که یک لایحه قانونی پیشنهاد کند میخواستیم عرض کنم که به همین جا مذاکره ختم شود و زیاد از این وقت ضایع نشود.

غفاری - بنده عرضی نکردم که حق مجلس نیست بلکه عرض کردم آنچه راجع بمجلس است اساس کار است بازم حالا عرض میکنم که مثلاً اگر امروز بخواهند سکه ایران را روی طلا بگذارند و سکه را تغییر بدهند آنوقت محتاج باین است که یک لایحه قانونی بمجلس بیاید از آنطرف هم عرض نکردم که ضرب سکه بر روی نقره مضر نیست عرض کردم چون امروز پول رایج مملکت ما نقره است و در تمام دنیا پول رایجشان غیر محدود است باید اینجا بواسطه اینکه این پول رایج این مملکت است آزاد باشد.

شهبانی - این که محدود باشد یا غیر محدود بنده عرض میکنم البته باید محدود بجهت اینکه اگر ضررش ثابت شود سالی (۲۰) کرور سکه میگردند و نفمش را میبرند در صورتیکه ضرر دارد البته باید محدود باشد لکن نمیدانم امروز مجلس میتواند محدود بکند یا نمیتواند یا باین آسانی ها ممکن است محدود گردنش الا اینکه اگر مسئولیت این را بگردن وزیر مسئول بگذاریم زودتر اینکار تصفیه میشود تا اینکه خودمان مذاکره کنیم.

رئیس - این مذاکرات تمام شد تقریباً در این که نقره باید محدود باشد در این هیچ حرفی نیست باید رای بگیریم برای اینکه اساساً یک مقدار نقره آوردن و در اینجا سکه کردن را در چه مدت صلاح می دانند این را رای بدهند بر اینکه وزارت مالیه نوشته شود آنوقت بشکل لایحه مقدار آنرا و مبلغ آنرا معین بکنند که اساساً معلوم باشد که وزارت مالیه اجازه آوردن نقره داده است و اگر مخالفتی باری کمیسیون یافت شد مذاکراتی خواهیم کرد.

تقی زاده - پیش از لایحه عرض کردم باید رای گرفته شود.

رئیس - پس حالا رای در اساس مطلب میگیریم هر کس رای دارد بر اینکه امروز آوردن نقره و سکه کردن آن صلاح است قیام نماید. (غالباً گفتند ورقه باید داد)

رئیس - حالا باز یک چیزی هم هست اینجا که دور نباید انداخت یاره از آقایان که در آن کمیسیون مطالعاتی کرده اند بملاحظه ارزانی نقره چهار کرور تصویب کرده اند اگر صلاح میدانید این چهار کرور را رای بدهیم تنها این است که وزارت مالیه در سایر چیزهای آن بما لایحه میدهد و همان چهار کرور را مآخذ قرار میدهد و مدت هم در اینجا معین می شود میگویند وزارت مالیه در فلان مدت این مقدار را کافی میدانند یکسال دو سال هر چه هست تصویب خواهد کرد و اگر هم صلاح نمیدانید رجوع بکمیسیون شود ثانیاً

(رای دادن را صلاح ندانستند)

رئیس - پس رأی نمیگیریم - سه فقره لایحه است که وزارت مالیه فرستاده است در باب حقوق متوفیات فقط خوانده میشود و بعد اگر رأی می دهید بکمسیون رجوع شود والا در همین جا رای گرفته شود (ذکاء الملك لوايح را قرائت کرد)

رئیس - چون میدانید کسی که مرحوم شدو حقوق او از پانصد تومان نقد و ده خروار جنس علاوه باشد بموجب قانون باید مجلس شورای ملی رأی بدهد این است که وزیر مالیه اینها را پیشنهاد کرده است (در این سه خصوص اینجا رأی میگیریم یا بکمسیون رجوع شود)

وکیل التجار - يك توضیحی می خواهم بدهم اگر بکمسیون رجوع می شود محتاج نیست همانجا توضیح میکنیم و عرض خود را خواهم کرد

افتخار الاعظین - چون اذهان ما مسبوق نیست لذا ما نمی توانیم رأی بدهیم خوب است بکمسیون رجوع شود و در آنجا تنقیح شود

وزیر زاده - بنده گمان میکنم که اگر بکمسیون رجوع شود و در آنجا مذاکره و تصویب شود کافی است

رئیس - آنکمسیون سابق که نمی تواند در این باب رسیدگی کند مگر اینکه از طرف مجلس رجوع شود بآن کمسیون که تکلیف خود را بنماید

نواب - سابقاً قرار شد که اینها را سالی یکمرتبه یاد مرتبه بمجلس بفرستند بعد از آنکه جمع شد آنوقت خودشان تقیضات خودشانرا یعنی وزارت مالیه خواهند کرد این جا مخالف قانون متوفیات می نویسد ولی جهتش را هم می نویسد که بعد از تحقیقات معلوم میشود که اینها فقیر هستند

رئیس - اما التفات بفرمائید که اینها از پارسال و پارسال مانده است اگر جواب بآنها داده نشود اسباب یأس آنها میشود والا متوفی راهمانطور که فرمودند بمرأ کز لازمه تلکرافاً یا کتباً اظهار میکنند و جواب می خواهند اگر آنها را یکسال یا شش ماه بی جواب بگذارند اسباب پریشانی و یأس آنها میشود اما اینها از پارسال و پارسال است قانون متوفیات هم تصویب کرد وزیر مالیه نیز تحقیقات خودش را کرده جز در يك فقره که گویا نتوانسته است تحقیق بکند و در دو مطلب دیگر رای خودش را اظهار داشته و این رأی که میدهد موافق قانون است مثلاً کسی که حقوقش دو پست تومان بوده است برای عیال او صد تومان تصویب میکنند چرا برای اینکه نصفش را میاندازند و منوط میماند برای مجلس و تصویب وزارت مالیه و برای عیال او سهم دختری میدهد که می شود صد تومان وانگهی وقتی که از پانصد تومان متجاوز شد منوط میماند برای مجلس و تصویب وزیر مالیه در این دو باب داده است حالا در این باب بهمان کمسیون مجلس رجوع میشود که ملاحظات خود را بنمایند

تقی زاده - آن کمسیون وقتی که اجتماع کردند ملاحظه کردند که این جور ملاحظات را نمی توانند قبول کنند برای اینکه آن کمسیون برای بودجه موقتی ادارات معین شده است و فوری است با آخر سال چیزی باقی مانده با وجود این بعضی از اعضاء نتوانستند در سر کار خودشان حاضر شوند با این کوتاهی روزها مثلاً قرار گذاشته اند یکساعت بعد از ظهر تشکیل شده تا اول مذاکرات

مجلس مشغول باشند با وجود این بنده نمی توانم حاضر بشوم روزی سه چهار کاغذ از این قبیل میرسد و این بودجهها همین طور مینماند (آقای مؤتمن الملك نطقی کردند چون آهسته بود مسموع نشده)

رئیس - سابقاً ارباب جرائد تظلمی کردند بکمسیون عالی در باب زیادی اجرت تلکراف و پست که زیاد است و در آنجا موقتاً فرار شد که يك تخفیفی داده شود تا زمانی که مجلس شورای ملی منعقد شود و آنوقت مجلس هر طور که صلاح داند تصویب کند این است که وزارت پست در این خصوص امروز بمجلس اظهار کرده و رأی خواسته است

(در این موقع ذکاء الملك لایحه وزارت پست را قرائت کردند)

وزیر زاده - چون در ایران هر کس میخواهد ترویج معارف بکند فوراً دچار یکسارتی میشود بنده عرض میکنم در اینجا باراباب جرائد يك تخفیفی داده شود بهتر است

منتصر السلطان - بنده در این خصوص نخواستم عرض کنم که این بکمسیون رجوع شود البته هر طور صلاح است مجلس تصویب خواهد کرد

وکیل التجار - بنده عقیده ام این است که رجوع بوزارت معارف شود که هر قدر خود او ملاحظه کند یا کمتر یا بیشتر تخفیف بدهد یا ندهد، **فاتح الملك** - بنده عرض میکنم برای ترویج معارف خوب است همانطور که گفته شد باراباب جرائد تخفیفی داده شود

تقی زاده - در اینطور چیزها که بمجلس پیشنهاد میشود عرض کردم که بنده خیلی ملاحظات دارم این کاغذ يك اعلانی است که با ادارات جرائد داده میشود بنده عرض میکنم که باید همین مطلب بطور قانونی چاپ شده ۲۴ ساعت قبل از وقت داده شود قرائت نلایه شود بعد رأی گرفته شود

رئیس - بلی همینطور است ما هم داخل مذاکرات نمی شویم خواستم معلوم بکنم که باید بکمسیون رجوع شود یا خیر حالا بکمسیون رجوع خواهد شد چون دیروز جمعه بود و مطبوعه بسته بود تمام نظامنامه را چاپ نکردند ولی این قدری که رسیده است امروز قرائت میشود هیچ فرقی نمی کند برای اینکه زودتر انجام شود شروع بقرائت این مقدار که حاضر است میشود (در این موقع) شروع بقرائت نظامنامه داخلی شده ۸۱ ماده قرائت شد

رئیس - بقیه قرائت اول در جلسه آتی خوانده میشود (مجلس سه ربع از شب ختم شد)

جلسه ۱۶

مذاکرات روز یکشنبه ۲۸

ذیقعدة الحرام ۱۳۲۷

مجلس دو ساعت ربع کم قبل از غروب منعقد معاضد الملك خلاصه مذاکرات جلسه قبل را قرائت کردند

رئیس - در این خلاصه ملاحظاتی هست . **شیخ محمد** - اینجا نوشته شده چهار کرور تصویب شده و حال اینکه هنوز تصویب نشده

رئیس - نوشته شده اغلب تصویب کردند (بعد بنا شد از وزارت مالیه لایحه پیشنهاد شود که چه مقدار نقره باید وارد شود)

(در این موقع از طرف رئیس اجازه شروع بقرائت نظامنامه داخلی داده شد) (بعضی اظهار داشتند که هنوز بقیه را نیاروند و ما نداریم که مطالعه کنیم)

رئیس - چون دفعه اول است خوانده میشود و برای دفعه ثانی آورده میشود آنوقت مذاکره خواهد شد (در اینموقع آقای ذکاء الملك بقیه نظامنامه داخلی را از ماده ۶۶ تا ماده ۱۵۲ که آخر نظامنامه است قرائت نمودند)

رئیس - چنانکه گفته شد متمم نظامنامه توزیع خواهد شد و اقلاً ۲۴ ساعت بلکه بیشتر برای مطالعه آقایان فاصله خواهد شد که همگی مطالعه بکنند روز سه شنبه انشاء الله تعالی شروع بقرائت ثانی و مباحثه خواهد شد (مجلس یکساعت قبل از غروب ختم شد)

جلسه ۱۷

مذاکرات یوم سه شنبه سلخ

شهر ذیقعدة الحرام ۱۳۲۷

مجلس سه ربع قبل از غروب بعد از آن که مدتی خصوصی بود علناً منعقد شد معاضد الملك خلاصه مذاکرات یوم یکشنبه ۲۸ را قرائت کردند

ذکاء الملك - چند فقره تلکراف تبریک است که چون سیم خراب بوده دیر رسیده است (از قصر - از هیئت علمیه نجف اشرف) (از کرمانشاهان از انجمن مساوات کربلا) (از قصر - ایضاً از اتحاد علمیه کربلا) (از رشت - از حاج محمد رضای رئیس انجمن ابالتی) و اعتدال جسته از اینکه چون زمان انعقاد مجلس بواسطه کسالت بویته رفته بود مابین جهت در عرض تبریک تاخیر شده است (در این موقع شروع بقرائت نظامنامه داخلی شده و تا ماده ششم قرائت و مباحثات لازم بعمل آمده و غیر از ماده دوم که قرار شد مجدداً بکمسیون برود در سایر مواد رای گرفته و با کثرت تصویب شد)

رئیس - بقیه مذاکرات میماند برای فردا عصر چون خیلی عقب افتاده است قدری زودتر شروع میشود فردا از سه ساعت بفرود مانده مجلس منعقد خواهد شد و ماده دوم هم که قرار شد بکمسیون رجوع شود در کمسیون مذاکره خواهد شد و هر کس مایل است در باب ماده دوم مذاکره نماید در آنجا حاضر شود (مجلس یکساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۱۸

مذاکرات چهارشنبه غره

ذیقعدة الحرام ۱۳۲۷

مجلس دو ساعت قبل از غروب منعقد شد معاضد الملك خلاصه مذاکرات جلسه قبل را قرائت کرد

رئیس - موضوع مذاکرات امروز نوشته وزارت مالیه در باب ضرب چهار کرور نقره و در خصوص پنجنقر نماینده که بموجب نظامنامه انتخابات هر گاه یکی از اعضای مجلس شورای ملی استعفاء یا فوت نماید بیش از سه ماه بانقضای دوره باقی باشد مجلس شورای ملی بکنفر بجای او با کثرت تام انتخاب می نماید در این باب لازم است آقایان در خصوص اشخاصی که انتخاب خواهند شد تا ملات خود را نموده که روز سه شنبه آتی انتخاب خواهند شد و آن پنج